

Гнідаш Кузьма Савович (1914 – 1944)
легендарний розвідник, Герой Радянського Союзу,
уродженець с. Салогубівка Роменського району.

Гнідаш Кузьма Савович (підпільний псевдонім «Кім») – командир оперативно-диверсійного центру в тилу противника розвідувального відділу штабу 1-го Білоруського фронту, майор.

Народився Кузьма Гнідаш 17 листопада 1914 року в селі Салогубівка Роменського району в селянській родині. У 1933 році закінчив Прилуцьку автотракторну школу, працював трактористом, а потім механіком в Талалаївській МТС.

В 1936 році призваний до лав Червоної армії. У 1939 році закінчив Київські курси молодших політруків і був призначений в танкову частину політруком роти. Незабаром він став комісаром танкового батальйону.

З початком Великої Вітчизняної війни – в бойових частинах Південно-Західного фронту. Був важко поранений під час контрудару по біоцерківському угрупованню противника 19 червня 1941 року. Після лікування призначений в Розвідувальний відділ штабу Південно-Західного фронту. Після курсу розвідувально-диверсійної підготовки призначений на посаду командира розвідувальної групи, отримав оперативний псевдонім «Кім». Група «Кіма» була виведена в тил противника повітряним шляхом в ніч на 5 квітня 1942 року і була десантована в урочищі лісового масиву на межі Остерського району (нині Козелецький район) Чернігівської області та Вищедубечанського району (нині Броварський район) Київської області.

У травні група Гнідаша зустрілася з партизанським загonom «Перемога» під командуванням Степана Юхимовича Науменка. З того часу і до вересня 1943 року група діяла разом з партизанським загonom «Перемога» та у взаємодії з іншими партизанськими з'єднаннями – загonom імені Щорса (командир Юрій Оліферович Збанацький), загonom «За Батьківщину!» (командир Іван Михайлович Бовкун), з'єднаннями М. М. Тарануценка та К. А. Таранюка. 23 вересня 1943 року розвідувальна група Гнідаша з'єдналася з військами Центрального фронту. За зразкове виконання завдань командування і виявлену при цьому мужність усі розвідники групи були удостоєні урядових нагород, а політрук Гнідаш нагороджений орденом Червоного Прапора.

В грудні 1943 року група капітана Гнідаша повторно була виведена в тил ворога. Подолавши понад 250 км окупованої території, розвідники дісталися у центральну частину Білоруського Полісся. Група «Кіма» вела розвідувальну і диверсійну роботу в районах міст Слуцьк, Барановичі, Кобрин, Осиповичі, Брест. Групою регулярно передавалися командуванню відомості про противника, що сприяло підготовці і проведенню Білоруської наступальної операції.

В білоруські ліси прийшло літо. Зазвичай в цю пору року ліс тихий і світлий. Але не було тиші в білоруських лісах в червні 1944 року. Кружляли над лісами літаки з чорними хрестами, валилися від авіабомб лісові велетні – стрункі сосни і столітні дуби, розривали лісову тишу довгі кулеметні черги.

17 червня німецько-фашистські війська почали каральну операцію в районі Слоніма. В цей час майор Гнідаш з невеликою групою розвідників знаходився в одному з партизанських загонів в лісах на південний схід від міста. 18 червня ця частина лісу була оточена німецькими військами. Командир партизанського загону вирішив пробиватися на південний схід в напрямку Ліпська. Він запропонував розвідникам йти разом із загonom. Але Гнідаш не міг прийняти цієї пропозиції: йому потрібно було рухатися в протилежному напрямку на Слонім, де потрібно було виконати важливе завдання штабу фронту. Гнідаш вирішив, що з невеликою групою розвідників зуміє прослизнути через кільце оточення.

На наступний ранок недалеко від Слоніма при спробі перейти невелику річку, що протікала по густому бору, група наштовхнулася на есесівський підрозділ, що прочісував ліс. Есесівці і розвідники помітили один одного майже одночасно. За командою Гнідаша розвідники залягли і, відстрілюючись, стали відповзати в глибину лісу. Сили есесівців значно переважали. Широким фронтом почали вони обходити розвідників, прагнучи взяти їх в кільце оточення. Розвідники, прикриваючи один одного вогнем автоматів, пригинаючись майже до самої землі, перебіжками виходили з бою. Їм вдалося відірватися від противника, але під час перебіжки майор Гнідаш був поранений в обидві ноги. Розвідники підхопили його і понесли. Гнідаш наказав відходити до землянки № 8, яка перебувала кілометрів за три від місця бою. Розвідники її добре знали. Ця землянка була побудована ними ще взимку, і вони неодноразово користувалися нею для відпочинку, ховалися в ній від холоднечі і дощу, коли бували в цих місцях.

Розвідники відходили, несучи на плащ-палатці пораненого командира. Гнідаш давно вже прийняв рішення і, коли розвідники підійшли до землянки, сказав:

- Я залишаюся тут. Зі мною залишається Давидюк з радіостанцією. Решті, не затримуючись, рухатися на Слонім, виконувати поставлене завдання. Командиром групи призначаю Саніна.

Розвідникам не хотілося залишати свого командира. Вони пробували заперечувати. Але майор Гнідаш твердим голосом зажадав виконання наказу. Розвідник з радисткою залишилися в землянці, а група вирушила на виконання завдання.

Несподівано в лісі пролунали голоси. Перемагаючи сильний біль в ногах, Гнідаш піднявся і став біля амбразури. Давидюк підійшла до іншої. Широким ланцюгом по лісу йшли німецькі солдати. Підпустивши їх на двадцять кроків, розвідники відкрили вогонь з автоматів. Нерівний бій двох радянських розвідників з сотнею гітлерівців тривав більше години. Шістнадцять фашистів було вбито. Стікаючи кров'ю, впала за смертью Клара Давидюк. Гнідаш залишився один. Відкинувши убік автомат – в магазинах не залишилося жодного патрона, він витягнув з кобури пістолет. Ще два гітлерівця залишилися лежати нерухомими біля землянки. Незабаром скінчилися набої і в пістолеті. Тоді мужній розвідник взяв у руку протитанкову гранату...

Фашисти підійшли впритул. Один гітлерівець дав перед собою довгу чергу з автомата і кинувся в землянку. Ще двоє солдатів пішли за ним. Як тільки вони переступили поріг землянки, пролунав оглушливий вибух...

Так загинув офіцер-розвідник Гнідаш Кузьма Савович.

Гнідаш виконав до кінця свій військовий обов'язок, бився з ворогом до останнього патрона, до останнього подиху. Розвідники, які повинні були пробиватися в місто Слонім, вислизнули від переслідувачів, успішно виконали бойове завдання і через три дні повернулися за командиром і радисткою до землянки.

Перед їх очима відкрилася страшна картина. В розвернутій вибухом землянці лежали понівечені тіла майора Гнідаша і Клари Давидюк, навколо – сліди крові і безліч автоматних гільз. Трохи осторонь рівними рядами стояло двадцять два наспіх збитих дерев'яних хрести з німецькими написами.

У сквері в центрі білоруського міста Слонім, там, де горить вогонь Вічної слави, біля могил загиблих визволителів міста споруджено гранітний обеліск з таким написом: «Герой Радянського Союзу майор Гнідаш Кузьма Савович, народження 1914 року, і двічі орденоносець старший сержант радист Давидюк Клара Трохимівна, народження 1924 року. Трагічно загинули в бою з німецько-фашистськими загарбниками 19 червня 1944 року».

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 березня 1945 року «за зразкове виконання бойових завдань командування на фронті боротьби з німецько-фашистськими загарбниками і проявлені при цьому мужність і героїзм» майору Гнідашу Кузьмі Савовичу присвоєно звання Героя Радянського Союзу (посмертно).

Провідний бібліограф МЦБС Валентина Салогуб.